

Etelä-Savon lasten ja nuorten ennaltaehkäisevä yhteistoimintamalli

KHALL 20.04.2026 § 119
200/00.04.02/2026

Valmistelija

Hyvinvointijohtaja Johanna Keränen puh. 040 161 5033

Etelä-Savon hyvinvointialue esittää 6.3.2026 kirjeessään Etelä-Savon kunnille valtuustokauden 2025-2029 kattavaa sitoutumista lasten ja nuorten ennaltaehkäisevän toimintamallin, Etelä-Savon mallin rakentamiseen yhteistyössä Planet Youth -organisaation kanssa.

Planet Youth -organisaation tarjoaman mallin, ns. Islannin mallin, on tarkoitus toimia pohjana työlle. Mallia on sovellettu organisaation ohjaaman prosessin kautta jo yli 30 maassa lasten ja nuorten hyvinvointityön toimintatapojen rakentamisessa vaikuttamalla erityisesti kasvuympäristöihin liittyviin juurisyihin mm. vertaissuhteet, vanhemmuuden tuki ja rajat, jäsenelty vapaa-aika sekä yhteisön normit ja käytännöt. Malli on alun perin kehitetty Islannissa ja sillä on saatu pysyviä positiivisia vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin.

Planet Youth -organisaation tuki prosessissa vaihtelee toimijan valinnan mukaan 3-5 vuotta. Suomessa Sipoo on ensimmäinen kunta, joka on lähtenyt toteuttamaan kuntakohtaista prosessia. Etelä-Savo ja Etelä-Karjala hyvinvointialueidensa toimesta on selvittämässä Planet Youth -organisaation kanssa oman näköisen mallin toteuttamista maakunnallisesti.

Skotlannin Planet Youth -pilotti (2021–2025) on tuottanut arvokasta tietoa mallin soveltamisesta eurooppalaiseen palvelujärjestelmään. Pilotti osoitti, että kunnat voivat vahvistaa nuorten hyvinvointia ilman suuria taloudellisia investointeja keskittymällä prosesseihin, normien vahvistamiseen, toimijoiden yhteistyöhön ja vanhempien osallistamiseen. Lisäksi keskeinen menestystekijä oli toistuva, luotettava paikallinen data, jonka perusteella koulujen, nuorisotyön ja perhepalveluiden käytännöt voitiin suunnata todellisiin tarpeisiin. Skotlannissa tehty arviointi suosittelee mallille vähintään viiden vuoden etenemispolkua ja korostaa vakaan koordinaation, kunnan sitoutumisen ja jatkuvan tiedonkeruun merkitystä.

Etelä-Savossa lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteet – kuten mielenterveysongelmat, päihteiden käyttö, koulupoissaolot ja vanhempien jaksamiseen liittyvät kysymykset – ovat pääosin samanlaisia kuin muissa suomalaisissa maakunnissa. Useat kunnat ovat jo toteuttaneet yksittäisiä hankkeita, mutta nämä eivät muodosta pysyvää järjestelmää eivätkä tuota yhtenäistä, kumuloituvaa tietoa tai vaikutusta.

Planet Youth -yhteistyö tarjoaa Etelä-Savolle mahdollisuuden rakentaa yhteinen, tutkittuun tietoon perustuva ja pysyvä ennaltaehkäisyn rakenne, joka:

- tuottaa luotettavaa, kunnittain eriteltyä tietoa nuorten hyvinvoinnista
- ohjaa kunnan, hyvinvointialueen ja koulujen resurssit oikea-aikaisesti juurisyihin vaikuttaviin toimiin
- vahvistaa vanhemmuuden tukea ja yhteisön normiohjausta
- edistää päihdeettömiä ja turvallisia vapaa-ajan ympäristöjä
- tukee monialaista yhteistyötä ja ehkäisee päällekkäisiä palveluita
- lisää päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja vaikuttavuutta

Mallin käyttöönotto ei edellytä merkittäviä infrastruktuurihankkeita, vaan kyse on prosessien vahvistamisesta ja yhteisen toimintakulttuurin luomisesta – juuri niistä tekijöistä, joiden on todettu olevan kansainvälisesti vaikuttavimpia:

1. toistuva laadukas nuorisokysely (joka 2. vuosi, täydentää kouluterveyskyselystä saatavaa tietoa),
2. yhteiseen hyvinvointidataan perustuva päätöksenteko,
3. vanhempien ja yhteisöjen aktiivinen osallistaminen,
4. nuorten kasvuympäristöihin liittyvä, ongelmien juurisyihin vaikuttava ennaltaehkäisy,
5. pysyvien yhteistyö- ja ohjausrakenteiden luominen koko maakunnan tasolla.

Planet Youth -yhteistyön vuotuiset kustannukset kunnittain

Kunta	Väestömäärä 1.1.2025	Hinta 1. vuosi	2.vuosi	3. vuosi	4.vuosi	5.vuosi
Enonkoski	1288	1 344 €	1 384 €	1 426 €	1 469 €	1 513 €
Hirvensalmi	2059	2 149 €	2 213 €	2 279 €	2 348 €	2 418 €
Juva	5674	5 921 €	6 098 €	6 281 €	6 470 €	6 664 €
Kangasniemi	5062	5 282 €	5 441 €	5 604 €	5 772 €	5 945 €
Mikkeli	51890	54 146 €	55 770 €	57 443 €	59 166 €	60 942 €
Mäntyharju	7057	7 364 €	7 585 €	7 812 €	8 047 €	8 288 €
Pieksämäki	17178	17 925 €	18 462 €	19 016 €	19 587 €	20 174 €
Puumala	2101	2 192 €	2 258 €	2 326 €	2 396 €	2 467 €
Rantasalmi	3246	3 387 €	3 489 €	3 593 €	3 701 €	3 812 €
Savonlinna	31460	32 828 €	33 812 €	34 827 €	35 872 €	36 948 €
Sulkava	2361	2 464 €	2 538 €	2 614 €	2 692 €	2 773 €
	129376	135 000 €	139 050 €	143 222 €	147 518 €	151 944 €

Maakunnallisen koordinaattorin palkkaamisen kustannuksista vastaa hyvinvointialue (n. 55 000 €/vuosi). Alustavan arvion mukaan mallin kustannukset kunnille ovat siis hieman alle 1,10 € per asukas /vuosi.

Hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmaan 2026-2029 on niin lapsiperhetyön kuin ehkäisevän päihdetyön näkökulmista nostettu Etelä-Savon lasten ja nuorten ennaltaehkäisevän toimintamallin kehittäminen. Rantasalmen kunnan tulevassa hyvinvointisuunnitelmassa 2026-2029, ehkäisevän päihdetyön ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmiin pohjautuen on nostettu ehdolle ko. malli ja

sen toteuttamiseen osallistuminen osana lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä. Myös Rantasalmen kuntastrategian 2025-2030 strategiset päämäärät 2. Laadukkaat kasvun ja oppimisen palvelut ja 4. Aktiivinen ja osallistava kunta nostavat tavoitteissa esille nuorten hyvinvoinnin ja kasvun edistämisen ennaltaehkäisevällä työllä ja mielenterveyden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön keskeisenä osana kunnan hyvinvointityötä.

Lasten ja nuorten ennaltaehkäisevän työn mallin toteuttamiselle on pohdittu Etelä-Savon hyvinvointialueen ja kuntien/kaupunkien yhteisissä monialaisissa työryhmissä erilaisia tapoja. Kilpailuttamisnäkökulmista vastaavaa Planet Youth -organisaation tarjoamaa, testattua toimintamallia ei ole markkinoilla tarjolla.

Mallin käyttöönotto ja toimintamallin syntyminen ja sen onnistunut käyttöönotto maakunnassa vaatii kaikkien osapuolten sitoutumista mallin toteuttamiseen ja työ vaatii pitkäjänteisyyttä toivottujen tulosten saavuttamiseksi. Tällä hetkellä Etelä-Savossa käytössä olevat toimintatavat eivät näytä ponnisteluista huolimatta kokonaisvaltaisesti edistävän lasten ja nuorten hyvinvointia ja uudistamista tarvitaan tavalla tai toisella. Yhteiset ja yhteisesti hyväksytyt toimintatavat myös ennaltaehkäisevässä työssä tukevat hyvinvointialueen ja sen kuntien/kaupunkien kustannustehokasta resurssien käyttöä ja sitä kautta saadaan toimenpiteet kohdennettu vaikuttavasti. Yhteyshenkilönä mallin suunnittelussa ja käyttöönotossa toimii hyvinvointijohtaja ja muita asiaan liittyviä toimialoja osallistetaan niille kuuluvilta osin.

Etelä-Savon hyvinvointialue esittää Etelä-Savon kuntien ja kaupunkien hallituksille, että kunta/kaupunki ryhtyy rakentamaan yhteistä lasten ja nuorten ennaltaehkäisevää Etelä-Savon mallia ja sitoutuu yhteistyöhön Etelä-Savon muiden kuntien, hyvinvointialueen ja Planet Youth -organisaation kanssa valtuustokaudelle 2025–2029. Sitoutumista pyydetään vähintään vuoden 2027 loppuun asti, mutta pitkäjänteisen työn varmistamiseksi valtuustokauden mittainen sitoutuminen on toivottavaa. Kunnan päätös asiaan liittyen pyydetään tekemään 30.4.2026 mennessä.

Etelä-Savon hyvinvointialueen kirje 6.3.2026 on liitteenä.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Leskinen Rainer

Päätösehdotus:

Kunnanhallitus päättää, että Rantasalmen kunta osallistuu Etelä-Savon lasten ja nuorten ennaltaehkäisevän yhteistoimintamallin rakentamiseen yhteistyössä Etelä-Savon kuntien/kaupunkien, hyvinvointialueen ja Planet Youth -organisaation kanssa Etelä-Savon hyvinvointialueen koordinoimana valtuustokaudella 2025-2029. Tarvittava määrärahavaraus tehdään hyvinvoinnin toimialalle ehkäisevän päihdetyön kustannuspaikalle.

Päätös:

Kunnanhallitus hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.
